

УДК 339.727.22

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ НА ПРЯМЕ ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТИВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Пономарьова О.Б., Вербицька К.С., Малоок І.А.

Університет митної справи та фінансів

У статті охарактеризовано поняття інвестиційного клімату та іноземних інвестицій, чинники, що впливають на інвестиційний клімат, фактори інвестиційної привабливості. Розглянуто економічні індекси, що визначають інвестиційну привабливість; прямі іноземні інвестиції в економіку України за 2012-2016 рр. Запропоновано напрями покращення інвестиційного клімату, що впливають на пряме інвестування в економіку України.

Ключові слова: інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, пряме іноземне інвестування, фактори, що визначають інвестиційну привабливість, чинники, які впливають на погіршення інвестиційного клімату України, індекси інвестиційної привабливості.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку в Україні склалась досить складна ситуація. Серед безлічі проблем, що сприяли економічній кризі та уповільнили перехід України на шлях до економічного зростання, є несприятливий інвестиційний клімат, що впливає на пряме іноземне інвестування. Процес залучення інвестицій торкається найглибших основ господарської діяльності, визначає процес економічного розвитку. Актуальність цієї теми пояснюється тим, що інвестиційна політика держави та, насамперед, залучення іноземного капіталу відіграють велику роль у розвитку економіки та сприяють більшій ефективності ведення народного господарства. Іноземні інвестиції до економіки нашої країни є край необхідними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі вплив іноземних інвестицій на економіку країни досліджується у працях Н. І. Гавловської, А. І. Іващенко, К. С. Малько, І. Новак, Г. І. Самойленко, О. П. Слюсарчук, І. В. Фарінович, В. Я. Швець, І. Б. Юрчик та багато інших.

Мета статті. Проведення аналізу прямих іноземних інвестицій в економіку України та визначити вплив інвестиційного клімату на них.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах нестабільності економічних та соціальних процесів в Україні активізація інвестицій-

ної діяльності та формування сприятливого інвестиційного клімату займають провідні позиції у забезпеченні ефективної діяльності країни на тривалій перспективі [1, с. 73].

Економічна категорія «інвестиційний клімат» являє собою сукупність політичних, правових, економічних, соціальних, природних, а також інших чинників, які сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних й іноземних інвесторів [7, с. 101].

Насамперед, на інвестиційний клімат впливає державна інвестиційна політика за допомогою прямих (прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність; встановлення державних норм та стандартів; регулювання участі інвестора в приватизації власності; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; проведення обов'язкової державної експертизи програм та проектів будівництва; забезпечення захисту інвестицій та ін.) та непрямих (бюджетно-податкова, грошово-кредитна, амортизаційна, інноваційна політика; регулювання фондового ринку; політика заохочення іноземних інвестицій та ін.) важелів [11, с. 74].

На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації [5].

Іноземне інвестування набуває важливого значення для економічного розвитку. Світовий досвід свідчить, що без залучення іноземних інвестицій, не маючи доступу до сучасних технологій, країнам важко вийти з економічної кризи.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції – це цінності, які вкладають іноземні інвестори в об'єкти інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [3].

Основними факторами, що визначають інвестиційну привабливість України, є:

- високий природно-ресурсний потенціал;
- наявність висококваліфікованої робочої сили, здатної до швидкого прийняття новітніх технологій у виробництві та управлінні;
- низький рівень середньої заробітної плати; територіальна наближеність до країн ЄС та Азії;
- можливість участі з боку іноземних інвесторів у приватизації державної власності [8, с. 22];
- наявність таких перспективних галузей, як гірничодобувна промисловість, сільське господарство, хімічна промисловість та металургія, що є інвестиційно-привабливими та можуть бути використані для залучення іноземних коштів [4, с. 232].

Потрібно зазначити, що Україна володіє величезним потенціалом для залучення інвестицій. Багаті природні ресурси та сприятливі природні умови значно цьому сприяють. Перспективними галузями для інвестування могли б стати сільське господарство, туризм та енергетика [14].

За даними Державної служби статистики України обсяг залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у період з 2012 по 2016 рік зменшився на 18% (9671,7 млн. дол. США). Найбільший приріс досягнуто у 2013 році (+3694,5 млн. дол. США або +7% відносно показника минулого року), а протягом наступних двох років спостерігається спад інвестиційної активності. У 2016 році ситуація покращилася: відбулося зростання обсягу інвестицій на 3% порівняно з відповідним періодом 2015 року (рис. 1).

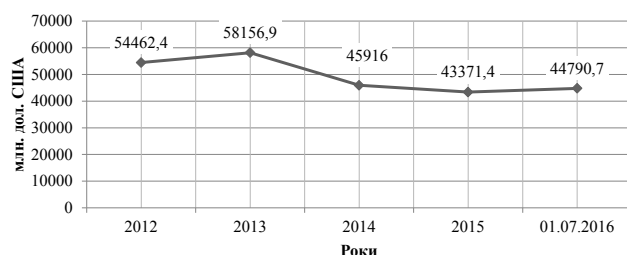

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в економіку України за 2012-2016 рр.

Розроблено авторами за даними [2]

Проаналізуємо, які країни найбільше інвестують в економіку України станом на 01.07.2016 р. (рис. 2).

Для повного аналізу ситуації розглянемо обсяг прямих іноземних інвестицій з України в країни світу (рис. 3). Тобто, можемо спостерігати аналогічну ситуацію як і з прямими іноземними інвестиціями в економіку України. Обсяг залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у період з 2012 по 2016 рік зменшився на 3,8% (248,5 млн. дол. США). Найбільший приріс

досягнуто у 2013 році (+93,4 млн. дол. США або +1,4% відносно показника минулого року), а протягом наступних двох років спостерігається спад інвестиційної активності. У 2016 році ситуація покращилася: відбулося зростання обсягу інвестицій на 0,3% порівняно з відповідним періодом 2015 року

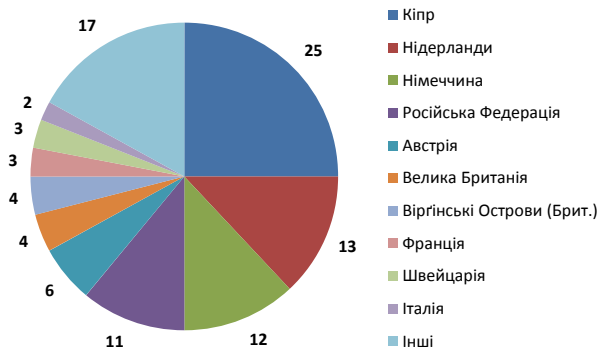

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції із країн світу в економіку України станом на 01.07.2016 р., %

Розроблено авторами за даними [2]

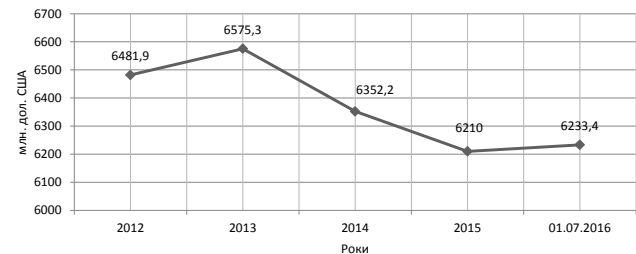

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції з України в економіку країн світу за 2012-2016 рр.

Розроблено авторами за даними [2]

Чинники, які впливають на погіршення інвестиційного клімату України, мають системний характер і охоплюють правову, економічну, науково-технологічну та фінансову складові [4, с. 235]. До них належать:

- не врегульована політична ситуація в країні;
- спад виробництва;
- низький рівень розвитку економіки;
- низький платоспроможний попит підприємств;
- зниження купівельної спроможності населення;
- соціальна нестабільність, незахищеність населення;
- посилення тиску на бізнес шляхом високого рівня корупції; недовіра до влади; нерівні умови ведення бізнесу [12, с. 88];
- орієнтованість політики уряду на залучення інвестиційних ресурсів з боку міжнародних фінансових організацій, зокрема МВФ та МБРР, а не створення сприятливих умов в інвестиційній сфері для залучення потенційних стратегічних іноземних інвесторів;
- непрозорість системи відкритості фінансового ринку України та недосконалість законодавчої бази як для національних, так і для іноземних потенційних інвесторів [4, с. 235].

Вирішення цих соціально-економічних проблем, які є бар'єром для інвесторів, дозволить Україні значно поліпшити інвестиційний клімат і

тим самим прискорити темпи економічного зростання, підвищити ділову активність країни і поліпшити добробут населення [10].

Оцінка Індексу інвестиційної привабливості України проводиться Європейською бізнес-асоціацією за підтримки дослідної компанії In Mind [13, с. 505]: у першому півріччі 2016 р. Індекс інвестиційної привабливості України склав 2,88 балів із 5 можливих, що на 0,31 бала більше у порівнянні з другим півріччям 2015 р., однак індекс залишається в негативній зоні, оскільки нейтральної площини – 3 балів – не досягнув; за всю історію вимірювання (з 2008 р.) Індекс жодного разу не сягнув позитивної зони – вище 4 балів [6].

Поширені й інші економічні індекси та рейтинги інвестиційного клімату держав: рейтинги Світового економічного форуму, цифрова шкала Гарвардської школи бізнесу (США), індекси журналів «Fortune» (США) та «The Economist» (Англія), методика оцінки інвестиційної привабливості, розроблена Банком Австрії, рейтинг інвестиційного клімату держав, що визначається Інститутом менеджменту у Лозані тощо [13, с. 505].

На жаль, в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2016 рік, Україна здала свої позиції: перемістилася з 89 місця у 2015 р. на 130 місце в 2016 р. серед 174 країн. Погіршення спостерігається по всіх категоріях. Особливо значним є падіння в частині економічних показників. В першу чергу, подібні результати обумовлені політичною кризою і подіями в східних регіонах країни, які авторитетна німецька аналітика розглядає, як громадянську війну. Сусідами України по рейтингу є Алжир (129-те місце) та Ірак (131-ше місце).

На думку експертів українського офісу мережі BDO, для покращення інвестиційної привабливості країни необхідні рішучі реформи, які забезпечать ріст ВВП щонайменше 10% щороку. Це неможливо без детінізації економіки та формування сприятливого регулятивного середовища [9].

Для покращення ситуації, що склалася, необхідно:

1) розробити довгострокову стратегію залучення іноземного капіталу в економіку України та окремих її регіонів, враховуючи політико-економічні особливості розвитку держави на сучасному етапі;

2) розробити національний та регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості України та її адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням поточних рейтингів інвестиційної привабливості [7, с. 105].

Поліпшення інвестиційного клімату в Україні можливе за умов створення гнучкої податкової політики (податкові пільги для іноземних інвесторів, зменшення митних зборів на імпорт деяких видів товарів); стабілізації банківської системи; стабілізації політичної ситуації в країні; вдосконалення правової бази; вдосконалення законодавства щодо боротьби з корупцією; скорочення кількості різних дозвільних документів та погоджень у сфері підприємництва [10, с. 89-90].

Висновки та пропозиції. Сприятливий інвестиційний клімат для України може стати рушійною силою для поліпшення прямого іноземного інвестування, збільшення обсягів виробництва, прогресу пріоритетних галузей економіки, впровадження інновацій у різні сфери діяльності та, найголовніше, важливим кроком до сталого розвитку вітчизняного господарства.

Список літератури:

1. Гавловська Н. І. Інвестиційний клімат в Україні: тенденції та проблеми [текст] / Н. І. Гавловська, С. М. Рудніченко, В. І. Гавловська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 3. – С. 73-78. – (Економічні науки).
2. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Закон України «Про режим іноземного інвестування» // ВР від 19.03.96 р., № 93/96.
4. Іващенко А. І. Напрями зміцнення інвестиційного клімату України [текст] / А. І. Іващенко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – № 2. – С. 231-236.
5. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat> – Назва з екрану.
6. Індекс інвестиційної привабливості України: перше півріччя 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eba.com.ua/static/indices/iai/Ukrainian_IAI_H1_2016.pdf – Назва з екрану.
7. Малько К. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах [текст] / К. С. Малько // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 3 (165). – С. 100-105. – (Економіка та управління національним господарством).
8. Новак І. Сприятливий інвестиційний клімат як фактор активізації інвестування в Україні [текст] / І. Новак // Вісник ТНЕУ. – 2015. – № 2. – С. 18-27.
9. Рейтинг інвестиційної привабливості країн BDO International Business Compass 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua-www.bdo.global/uk-ua/news-2/2016/business-compass-2016>
10. Самойленко Г. І. Статистичний аналіз інвестиційного клімату в Україні [текст] / Г. І. Самойленко, Ю. О. Олівінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: матер. конф. – Одеса, ОНЕУ. – С. 87-90.
11. Слюсарчук О. П. Вплив держави на формування інвестиційного клімату України: стан та фактори [текст] / О. П. Слюсарчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 12. – С. 72-75.
12. Фарінович І. В. Інвестиційний клімат України: проблеми та напрями поліпшення [Електронний ресурс] / І. В. Фарінович. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/29094/1/033_087_089.pdf – Назва з екрану.
13. Швець В. Я. Аналіз інвестиційного клімату в економіці України та шляхи його покращення [текст] / В. Я. Швець // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1 (7). – С. 502-508.
14. Юрчик І. Б. Іноземні інвестиції в Україні: проблеми та перспективи / І. Б. Юрчик, А. А. Маценко // Молодий вчений. – 2016. – № 5 (32). – С. 204.

Пономарева О.Б., Вербицкая К.С., Малоок И.А.

Университет таможенного дела и финансов

ВЛИЯНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА НА ПРЯМОЕ ИНОСТРАННОЕ ИНВЕСТИРОВАНИЕ В ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье охарактеризованы понятие инвестиционного климата и иностранных инвестиций, факторы, влияющие на инвестиционный климат, факторы инвестиционной привлекательности. Рассмотрены экономические индексы, определяющие инвестиционную привлекательность; прямые иностранные инвестиции в экономику Украины за 2012-2016 гг. Предложены направления улучшения инвестиционного климата, влияющие на прямое инвестирование в экономику Украины.

Ключевые слова: инвестиционный климат, иностранные инвестиции, прямое иностранное инвестирование, факторы, определяющие инвестиционную привлекательность, факторы, влияющие на ухудшение инвестиционного климата Украины, индексы инвестиционной привлекательности.

Ponomareva O.B., Verbitskaya K.S., Malook I.A.

University of Customs and Finance

EFFECTS OF THE INVESTMENT CLIMATE FOR FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN ECONOMY OF UKRAINE

Summary

The article describes the concept of the investment climate and foreign investment, factors affecting the investment climate, factors of attractiveness. The economic indices that determine the investment attractiveness; Foreign direct investment in Ukraine for 2012-2016 years. Certain areas of improving the investment climate, which in turn affects the direct investment in Ukraine's economy.

Keywords: investment environment, foreign investment, foreign direct investment, factors determining investment attractiveness, factors affecting the deterioration of the investment climate in Ukraine Investment Attractiveness Index.